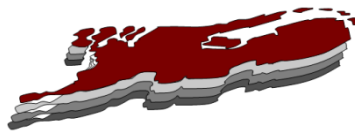

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek – verkennende fase**

**Baggerveld 6, Nietap
gemeente Noordenveld
(DR).**

januari 2020

Versie 1.1 (concept)

In opdracht van:
Roobeek Advies

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 395

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek – verkennende fase
Baggelveld 6 te Nietap, gemeente Noordenveld (DR)

Auteur: Luitzen Nijdam

In opdracht van: Roobeek advies

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: concept

Controle: E.W. Brouwer

Autorisatie: E.W. Brouwer

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie BV
Virulyweg 21F
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie BV, Almelo, januari 2020

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in december 2019 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek – verkennende fase uitgevoerd op het Baggelveld 6 te Nietap. Het onderzoek vond plaats in verband met de herinrichting van het terrein, waarbij de bestaande verkaveling wordt gewijzigd. Naast een kavel aan de oostzijde met de bestaande opstallen en een woonboerderij zullen twee nieuwe woonkavels worden gerealiseerd. Hiertoe zal het bestemmingsplan moeten worden gewijzigd. Vervolgens kan nieuwbouw plaatsvinden waarbij graafwerk kan leiden tot verstoring van mogelijk aanwezige archeologische resten.

Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Centraal staat daarbij de vraag of en zo ja welke archeologische resten (complextype, datering, diepteligging en gaafheid) in het plangebied kunnen worden verwacht. Hiertoe zijn landschappelijke, archeologische en historische bronnen geraadpleegd.

Uit de aardkundige gegevens blijkt dat het plangebied ligt op de noordelijke flank van een dekzandrug. Onder het dekzand ligt keileem. In het hele plangebied komen laarpodzolgronden voor met een A-horizont van 30 tot 50 cm dikte. Deze dikke A-horizont is het gevolg van het opbrengen van mest en/of plaggen vanaf de late middeleeuwen of nieuwe tijd. Op ongeveer 100 meter ten oosten van het plangebied ligt Huize Terheijl, dat zijn oorsprong kent in de 14^e eeuw, allicht vanaf dat moment de dekzandrug voor de akkerbouw in gebruik is genomen. De bestaande woonboerderij is in 1920 gebouwd, daarvoor stond er al een kleiner gebouw, vermoedelijk een schuur op het terrein. Hoewel er in de ruime omgeving nog geen vindplaatsen bekend zijn, kunnen oudere archeologische resten uit de periode laat-Paleolithicum t/m vroege middeleeuwen niet worden uitgesloten. De verwachting is hoog voor resten van kampementen van jagers en verzamelaars en voor resten van boerengemeenschappen. Uit paleogeografische kaarten blijkt dat de dekzandrug in de loop van de bronstijd ingesloten raakte door veenmoerassen en mogelijk niet meer toegankelijk was. In het geval van een esdek kunnen eventuele vindplaatsen buiten het bereik van moderne grondbewerking zijn gebleven en dus redelijk gaaf in de bodem aanwezig zijn.

Het verwachtingsmodel is getoetst en aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Verspreid over het plangebied zijn 14 verkennende boringen gezet. Gebleken is dat de bodem is opgebouwd uit een bouwvoor of geroerde laag op een C-horizont in dekzand. In twee boringen is onder de bouwvoor een goed ontwikkelde Bh-horizont aanwezig. Deze bevinden zich in het zuidelijke hoger gelegen deel van het plangebied. Eventuele vindplaatsen in het noordelijk deel van het plangebied zullen door grondbewerking sterk zijn aangetast. In het hoger gelegen zuidelijke deel van het plangebied kunnen nog archeologische resten uit de periode laat-paleolithicum t/m nieuwe tijd verwacht worden.

Op basis van het uitgevoerde bureau- en verkennend booronderzoek wordt geadviseerd om toekomstige bouwwerkzaamheden in het plangebied uit te voeren op het noordelijk deel van het plangebied, de zone met een lage archeologische verwachting. Indien toch graafwerkzaamheden dienen plaats te vinden in het zuidelijke deel, de zone met de hoge verwachting, dan wordt geadviseerd om vooraf een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren door middel van een karterend booronderzoek.

Mochten bij graafwerkzaamheden buiten het adviesgebied, dus in het noordelijke deel, onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de gemeente Noordenveld. De implementatie van dit advies is tevens in handen van de gemeente Noordenveld.

Samenvatting	5
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding onderzoek	8
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	8
1.3 Administratieve gegevens	10
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	11
1.5 Geplande verstoring	12
1.6 Gemeentelijk beleid	12
2 Inventarisatie	14
2.1 Inleiding	14
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	14
2.3 Archeologie	17
2.3.1 Bekende archeologische waarden	17
2.3.2 AMK-terreinen	17
2.3.3 Vondstlocaties	17
2.3.4 Gemeentelijke verwachtingskaart	17
2.3.5 Eerder archeologisch onderzoek	17
2.4 Historie	18
3 Conclusie en verwachtingsmodel	23
3.1 Conclusie	23
3.2 Verwachtingsmodel	23
3.3 Advies	24
4 Veldonderzoek	25
4.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	25
4.2 Resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	25
4.3 Resultaten: archeologie	27
5 Conclusie en verwachting	29
6 Selectieadvies	30
literatuur	31
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	33
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	34
BIJLAGE 3 Bodemkaart	35
BIJLAGE 4 Gemeentelijke archeologische beleidskaart	36
BIJLAGE 5 AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	37
BIJLAGE 6 Boorpuntenkaart veldonderzoek	38
BIJLAGE 7 Boorstaten veldonderzoek	39

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

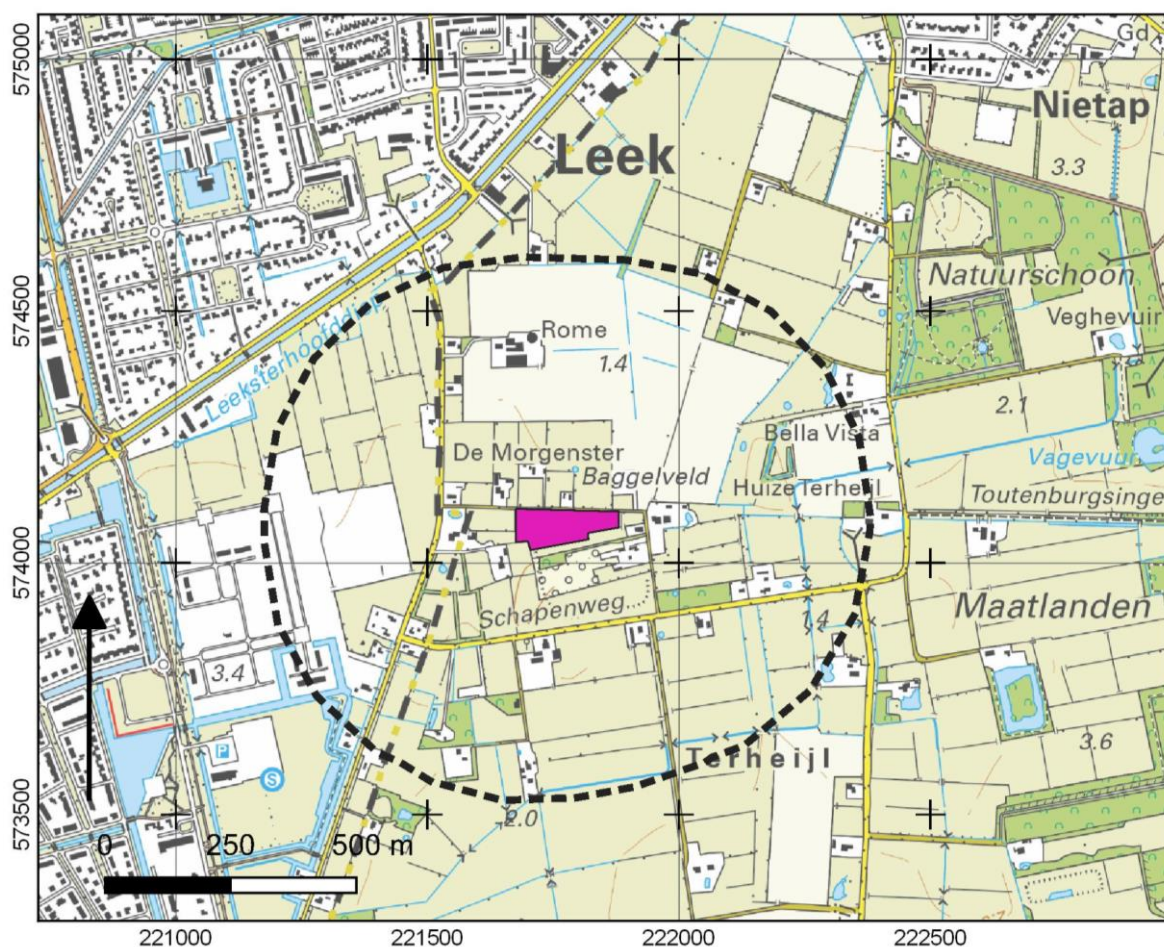
De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande herinrichting van het terrein aan de Baggelveld 6 te Nietap (Gemeente Noordenveld). De agrarische functie van de percelen is gezien de kleine percelen met de boomrijen niet meer goed uit te oefenen. Er zijn plannen om de huidige woonboerderij op te knappen of te slopen en nieuwbouw te plegen. Op de voormalige agrarische percelen is ruimte voor het realiseren van twee nieuwe woningen. Om dit mogelijk te maken is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk.

De gemeente Noordenveld heeft een eigen archeologiebeleid, dat is samengevat in een archeologische beleidsadvieskaart.¹ Het beleid is verankerd in bestemmingsplan 'Buitengebied Noordenveld' uit 2013. Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig kunnen worden geschaad door de geplande herinrichting en toekomstige graafwerkzaamheden bij toekomstige nieuwbouw. De opdrachtgever beoogt met het onderzoek de gemeentelijke paraaf te krijgen voor het onderdeel archeologie. Aanvullende wensen zijn niet kenbaar gemaakt.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied is gelegen in het buitengebied ten zuidoosten van Leek en ten zuidwesten van het plaatsje Nietap, zie onderstaande afbeelding 1. De totale oppervlakte is circa 1,2 ha.

¹ Gemeente Noordenveld 2014

Afbeelding 1. Ligging van het plan (paars)- en onderzoeksgebied (zwarte stippellijn).

Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Drenthe
Gemeente	Noordenveld
Plaats	Nietap
Beheerder/eigenaar grond	Onbekend
Toponiem	Baggelveld 6
Kadastrale perceelnummer(s) ²	Sectie P, nummer 8
Laagland Archeologie projectnummer	NITAP191
Datum conceptrapportage	15 januari 2020
Datum definitief rapport	
XY-coördinaten	221674/574108
	221880/574110
	221877/574056
	221676/574022
Oppervlakte plangebied	Circa 1,2 ha
Datering	Laat-paleolithicum – Nieuwe tijd
Complexiteit	Niet opgehoogde, individuele huisplaats of kampement jagers en verzamelaars
Onderzoeksmeldingsnr.	4758640100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek – verkennende fase
Datum veldonderzoek	16 december 2019
Opdrachtgever	Roobeek Advies
Goedkeuring bevoegde overheid	
Bevoegde overheid	Gemeente Noordenveld
Adviseur namens bevoegde overheid	onbekend
Beheer vondsten en documentatie	Noordelijk Archeologisch Depot (NAD) E-depot voor de Nederlandse archeologie Archief Laagland archeologie BV
Uitvoerder	Laagland Archeologie BV Virulyweg 21F 7602 RG Almelo 06 51 95 35 53
Auteur	Luitzen Nijdam

² kadastralekaart.com

Projectleider	Erwin Brouwer erwin.brouwer@laaglandarcheologie.nl
---------------	---

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Op het oostelijke deel van het perceel staat nu een woonboerderij met in de oostpunt opstallen. In de westzijde liggen twee smalle oost-west georiënteerde agrarische percelen, welke zijn gescheiden van elkaar door boomsingels. De oppervlakte van het geheel is circa 1,2 ha (grofweg 200 x 55 m). Het maaiveld ligt in de zuidzijde op 4,2 m +NAP en in het noorden nabij de weg rond 3,1 m +NAP.³

Milieutechnisch worden geen bijzonderheden verwacht. Het grondwaterpeil is niet exact bekend, maar op basis van het aanwezige reliëf zal het grondwater in de noordzijde aanzienlijk dichterbij het maaiveld liggen dan bij de hoger gelegen zuidelijke percelen. De grondwatertrap is V.⁴ Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand ligt tussen 25 en 40 cm -mv en de gemiddelde laagste grondwaterstand dieper ligt dan 120 cm -mv.

Uit bestudeerde oude kaarten blijkt dat het terrein tussen 1900 en 1940 bebouwd is. Dat zal gaan om de huidige bebouwing van 1920. De schuur ten oosten hiervan is gebouwd in 1965.⁵ De woonboerderij is verwaarloosd als gevolg van leegstand. Er zijn geen historisch waardevolle bouwwerken of resten ervan in het plangebied aanwezig.⁶

De kavel zal in de toekomst worden gesplitst (drie erven met een oppervlakte van elk zo'n 4.000 m², zie afbeelding 2). Binnen de erven worden bouwblokken voor de hoofdgebouwen aangewezen met een oppervlakte van 15 x 20 m. Daarbuiten mogen wel bijgebouwen gerealiseerd worden. De exacte plannen en te verwachten bodemverstoring zijn nog niet bekend. De bodemverstoring onder de bestaande opstallen is niet bekend.

Onderstaande afbeelding toont de gewenste kadastrale situatie.

³ AHN-2 2007-2012

⁴ www.maps.bodemdata.nl

⁵ BAG register 2019

⁶ bron: www.Topotijdreis.nl

Afbeelding 2. Gewenste situatie.

1.5 GEPLANEDE VERSTORING

Het plangebied zal opnieuw worden ingericht waarbij de mogelijkheid wordt gecreëerd voor de bouw van woningen en bijgebouwen. Bij de realisatie van de plannen zal de bodem worden geroerd en zullen eventuele archeologische resten grotendeels worden vernietigd.

1.6 GEMEENTELIJK BELEID

De omvang van de plannen overschrijdt de vrijstellingsgrenzen zoals die in het vigerende gemeentelijk archeologiebeleid⁷ zijn aangegeven en zijn verwerkt in het bestemmingsplan 'Buitengebied Noordenveld' uit 2013 (artikel 35). Het blijkt dat het gebied ligt in een zone met de dubbelbestemming Waarde – Archeologie 2. Bij bouwwerken met een oppervlakte groter dan 100 m² en dieper dan 0,3 m -mv dient een archeologisch onderzoek deel uit te maken van de ruimtelijke procedure.⁸

⁷ Gemeente Noordenveld 2014

⁸ www.ruimtelijkeplannen.nl

1.7 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). De initiatiefnemer beoogt met het hier uitgevoerde onderzoek te voldoen aan de gemeentelijke regelgeving omtrent archeologisch onderzoek. Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

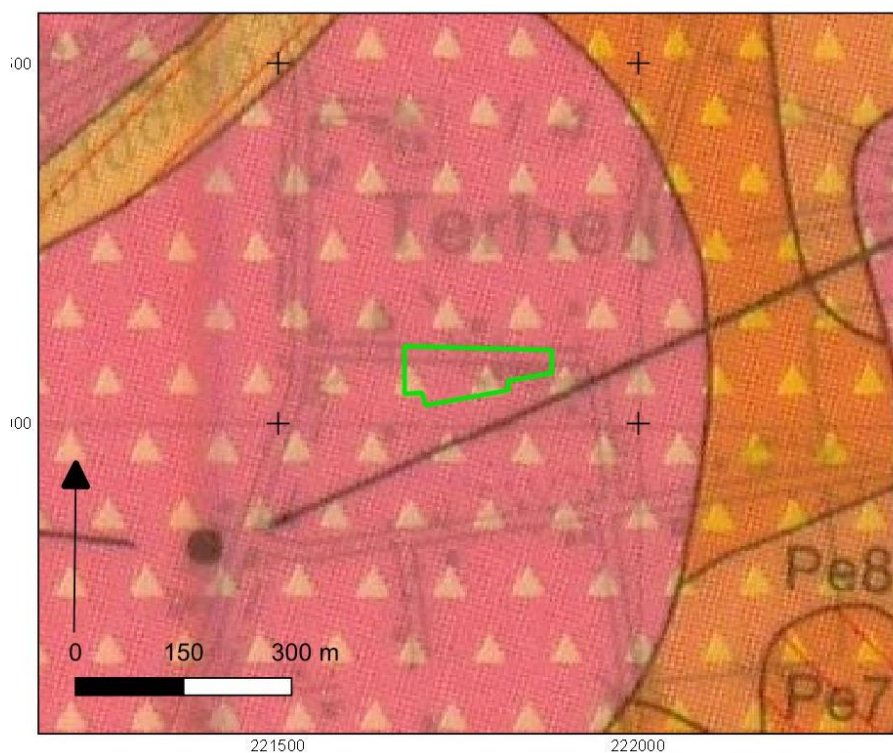
2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Uit de geologische kaart blijkt dat het plangebied ligt in een zone waar een dunne laag dekzand (Laagpakket van Wierden) ligt op keileem (Laagpakket van Gieten) zie (afbeelding 3).⁹ De keileem is afgezet onder het landijs in de voorlaatste ijstijd (het Saalien tussen 370.000 en 130.000 jaar geleden).¹⁰ Gedurende het smelten van het landijs in de warme periode die volgde (het Eemien) vond erosie van de keileem plaats en werden dalen gevormd. In de hierop volgende ijstijd (Weichselien, tussen 115.000 en 11.755 jaar geleden) heeft door talrijke vries-dooi cycli nog veel erosie plaatsgevonden. Hierbij zijn de oorspronkelijk diepere dalen weer grotendeels opgevuld met sediment en er vormden zich zandruggen. Geomorfologisch gezien ligt het plangebied op de noordflank van een in de laatste ijstijd gevormde zandrug (zie afbeelding 4, code B53). Ten noorden ervan liggen grondmorenewelvingen (code L11) en in het zuiden ligt een laagte (code 3N21).¹¹

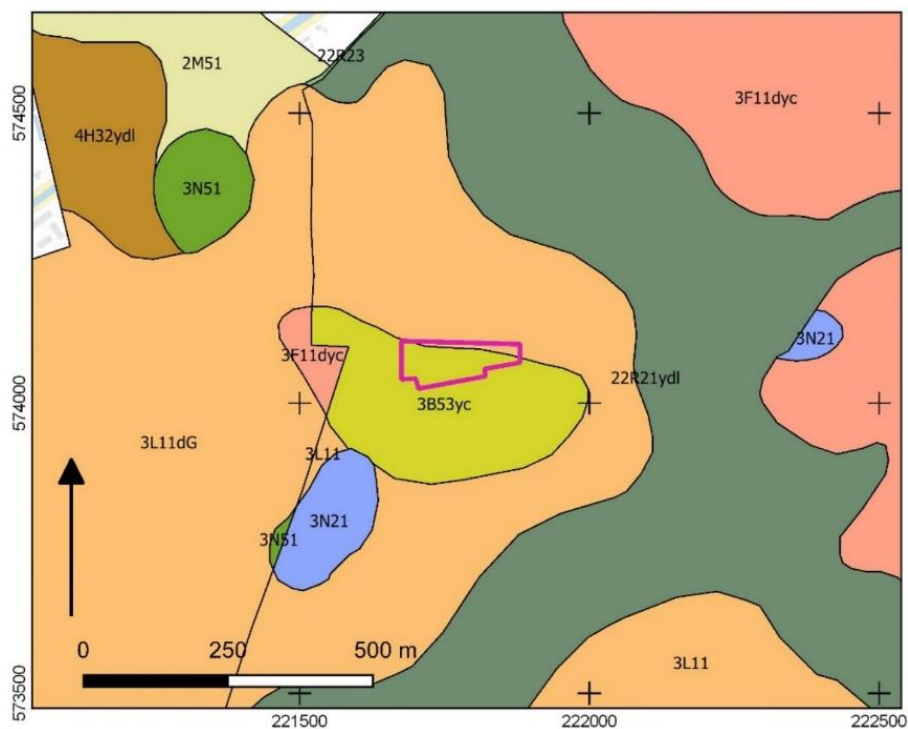
⁹ Rijks Geologische Dienst 1990

¹⁰ De Mulder e.a. 2003 & Berendsen 2008

¹¹ Alterra 2008

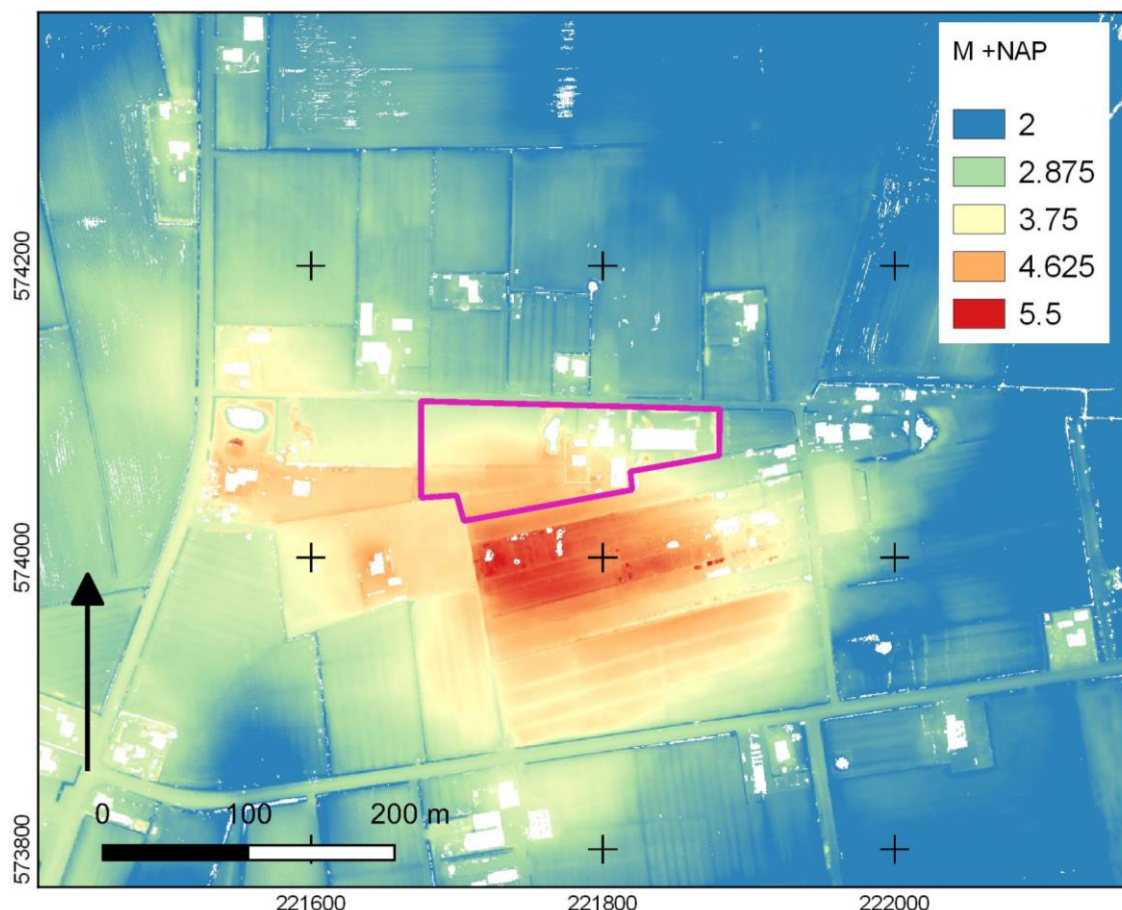
Afbeelding 3. Het plangebied op een geologische kaart 1:50.000.¹²

Afbeelding 4. Plangebied op de geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000.¹³

¹² Rijks Geologische Dienst 1990

Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland, zie afbeelding 5) is te zien dat het terrein langs de noordrand aanzienlijk lager ligt dan de zuidzijde.¹⁴ Verder wordt de dekzandrug aan de zuid- oost en noordrand omgeven door lagere beekdalachtige gronden. De westzijde is verbonden met hogere gronden in het westen.

Afbeelding 5. Ligging van het plangebied op een hoogtekarte op basis het AHN.¹⁵

In het hele plangebied komen laarpodzolgronden voor in lemig fijn zand (code cHn23, zie bijlage 3). Deze gronden zijn hydro-podzolgronden met een A-horizont van 30 tot 50 cm dikte. Deze dikke A horizon is het gevolg van het opbrengen van mest en of plaggen vanaf de late middeleeuwen of nieuwe tijd. Hieronder ligt een humus B-horizont.¹⁶ Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Noordenveld is het gebied aangeduid als es.

¹³ Alterra 2008

¹⁴ AHN-2 2007-2012

¹⁵ AHN-2 2007-2012

¹⁶ Alterra 2014

Uit paleogeografische kaarten blijkt dat de dekzandhoogte tussen 2.750 en 1.500 v. Chr., ofwel in de periode eind-neolithicum – vroege bronstijd, ingesloten werd door een steeds groter worden moerasgebied met als gevolg dat de hoogte niet of beperkt bereikbaar werd voor de mens.¹⁷

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 5 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in een straal van circa 500 m van het plangebied.

2.3.2 AMK-TERREINEN

AMK-terreinen (AMK = Archeologische Monumentenkaart) zijn terreinen waarvan bekend is dat zich archeologische resten in de grond bevinden. Het archeologisch belang daarvan is bovendien gewaardeerd. Zo zijn er AMK-terreinen van archeologisch belang, hoog, zeer hoog archeologisch belang en wettelijk beschermde AMK-terreinen van zeer hoog archeologisch belang).

In het bestudeerde gebied komen geen AMK-terreinen voor.

2.3.3 VONDSTLOCATIES

Net buiten het onderzoeksgebied ligt vondstlocatie 1036854. Het is niet bekend wat hier is gevonden.

2.3.4 GEMEENTELIJKE VERWACHTINGSKAART

Op de archeologische beleidsadvieskaart (bijlage 4) ligt het plangebied binnen een terrein met een hoge archeologische verwachting (es).¹⁸ Archeologisch onderzoek is verplicht bij ingrepen groter dan 1.000 m².

2.3.5 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

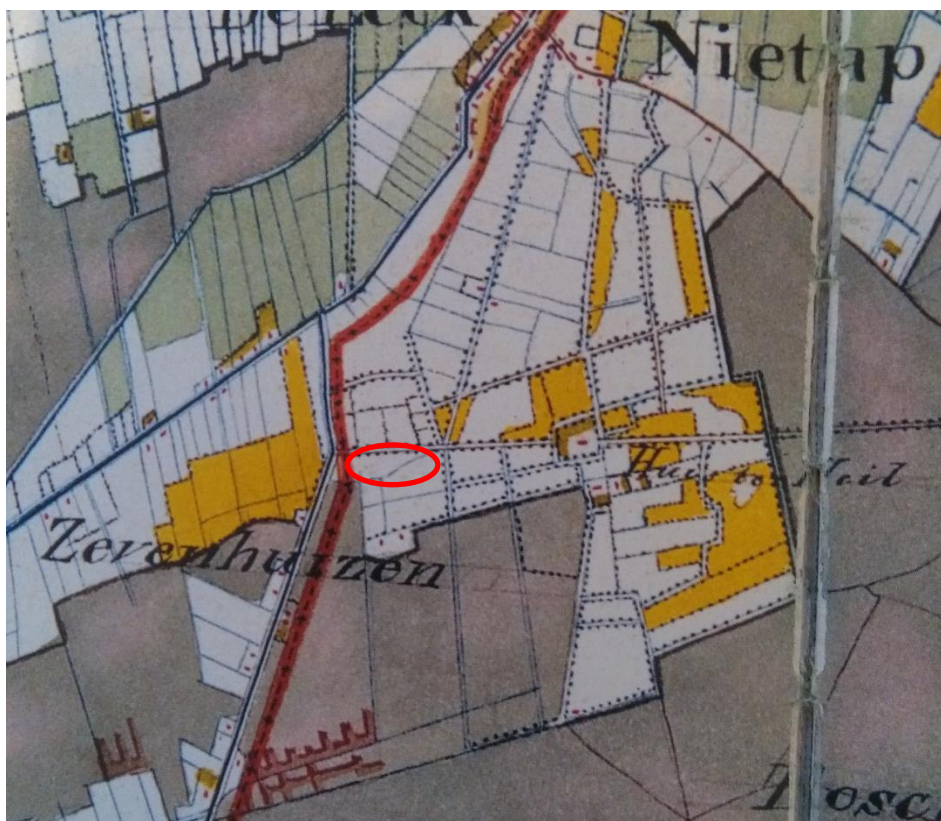
In de omgeving van het plangebied heeft nog niet eerder archeologische onderzoek plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 5. Wel ligt het plangebied binnen een zone, waarvoor in 2009 een grootschalig bureauonderzoek is opgesteld (melding 2228418100).

¹⁷ Vos & De Vries 2013

¹⁸ Gemeente Noordenveld 2014

2.4 HISTORIE

De kern van Nietap ligt op ruim 1000 meter ten noorden van het plangebied. Nietap (Nye Tap, Nieuwen tap, ofwel herberg) wordt genoemd rond 1600.¹⁹ Het nabij gelegen Huis ter Heil heeft een langere historie. Dit huis is in de 14^e eeuw in bezit van het klooster van Aduard.²⁰ Verder staat op internet het volgende *'Monniken die zich niet netjes hebben gedragen, worden naar deze plek gestuurd om te werken. De plek doet ze denken aan de hel omdat het zo woest en afgelegen is. Ze noemen het daarom de plek 'Ter Helle'. Maar eigenlijk heet die plek al de 'Helle'. Dit betekent laagte of poel. 'Ter Helle' wordt na een tijdje 'Ter Heyl' genoemd.'* Uit oude kaarten blijkt dat het plangebied begin 19^e eeuw in gebruik is als akkerland. Het grenst in die tijd nog aan het veenlandschap rondom Zevenhuizen, waar al begonnen is met de afgraving van het veen (zie afbeelding 6).

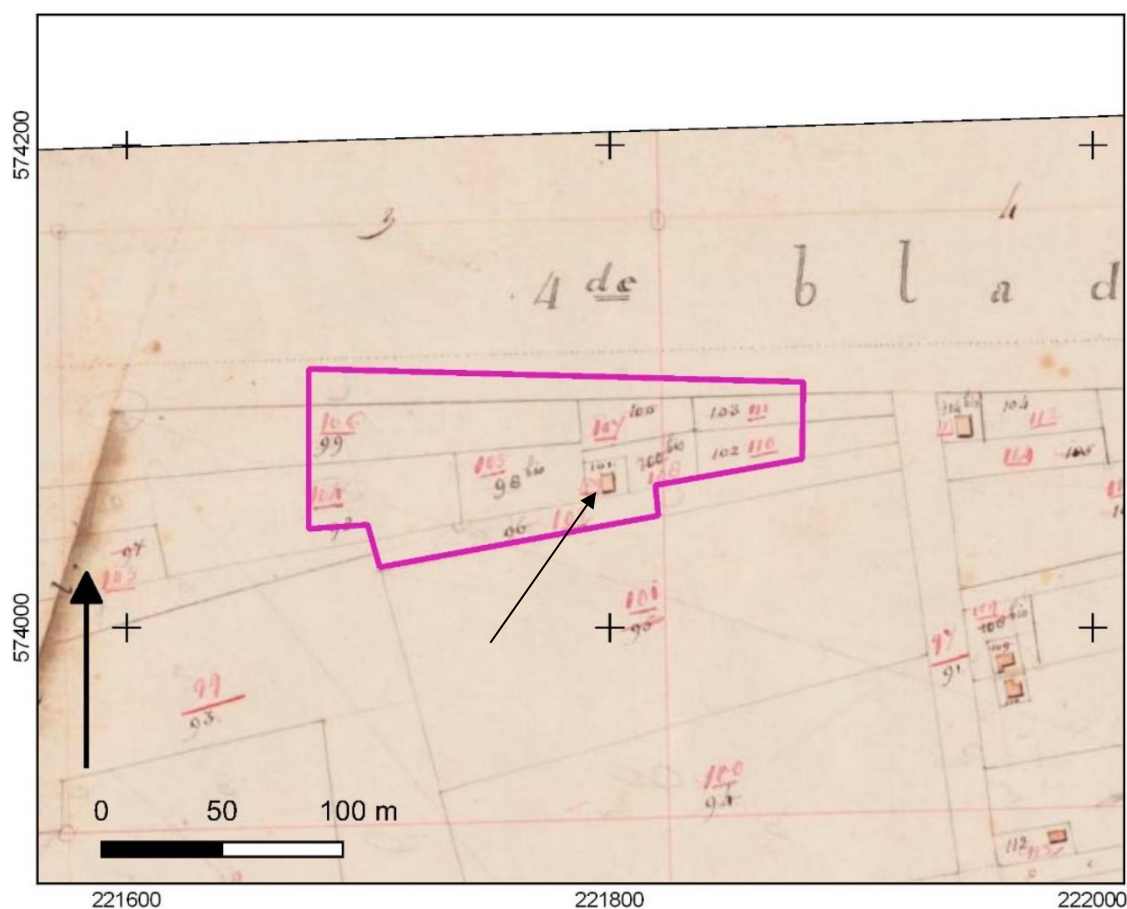

Afbeelding 6. Plangebied (rood) op een kaart uit de atlas van Huguenin 1819-1829.²¹ (Niet op schaal, wel noordgericht)

¹⁹ Van Berkel en Samplonius 2006

²⁰ <https://www.entoen.nu/nl/drenthe/noordenveld/terheyil>

²¹ Versfelt en Schroor 2005

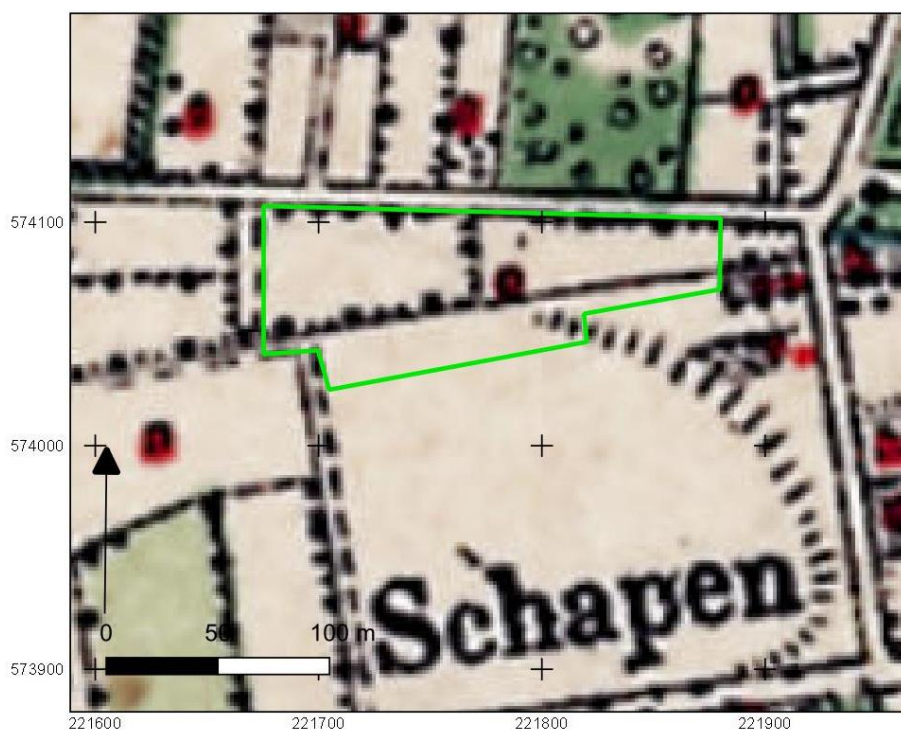
Afbeelding 7. Plangebied op de minuutplan 1811-1832.²² De pijl wijst naar het gebouwtje.

Uit de minuutplan 1811-1832 blijkt dat er in deze tijd een gebouwtje stond iets ten oosten van het midden van het terrein op enige afstand van de weg. De oorspronkelijk aanwijzende tafel (OAT) is helaas niet beschikbaar voor deze locatie. Ten zuiden van de smalle stroken verkaveling van het plangebied ligt een groot rechthoekig perceel ten noorden van de Schapenweg (zie afbeeldingen 8 en 9). Pas na 1940 komen hier de smalle stroken voor (zie afbeeldingen 10 en 11). In 1920 wordt de huidige boerderij gebouwd. In afbeeldingen 9, 10 en 11 is een steilrand ingetekend, die de grens tussen de dekzandkop en de omringende laagte weergeeft. In afbeelding 9 lijkt deze het meest overeen te komen met de ligging op basis van het AHN in afbeelding 5.

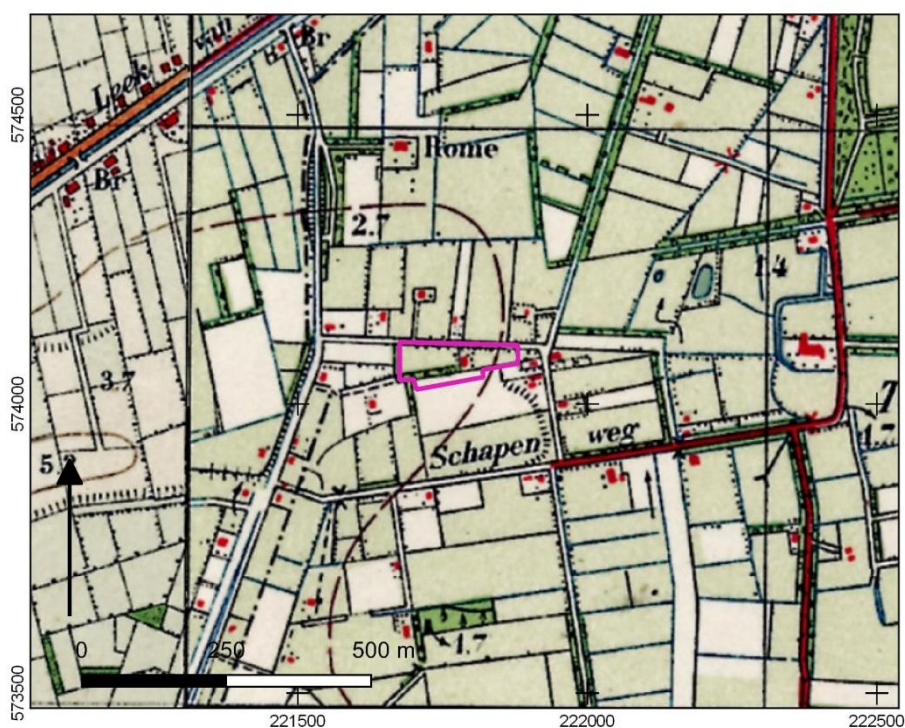
²² Kadaster 1811-1832

Afbeelding 8. Plangebied op een militair topografische kaart (Bonneblad) van rond 1870. Bron: Bureau Militaire Verkenningen, geraadpleegd op www.topotijdreis.nl.

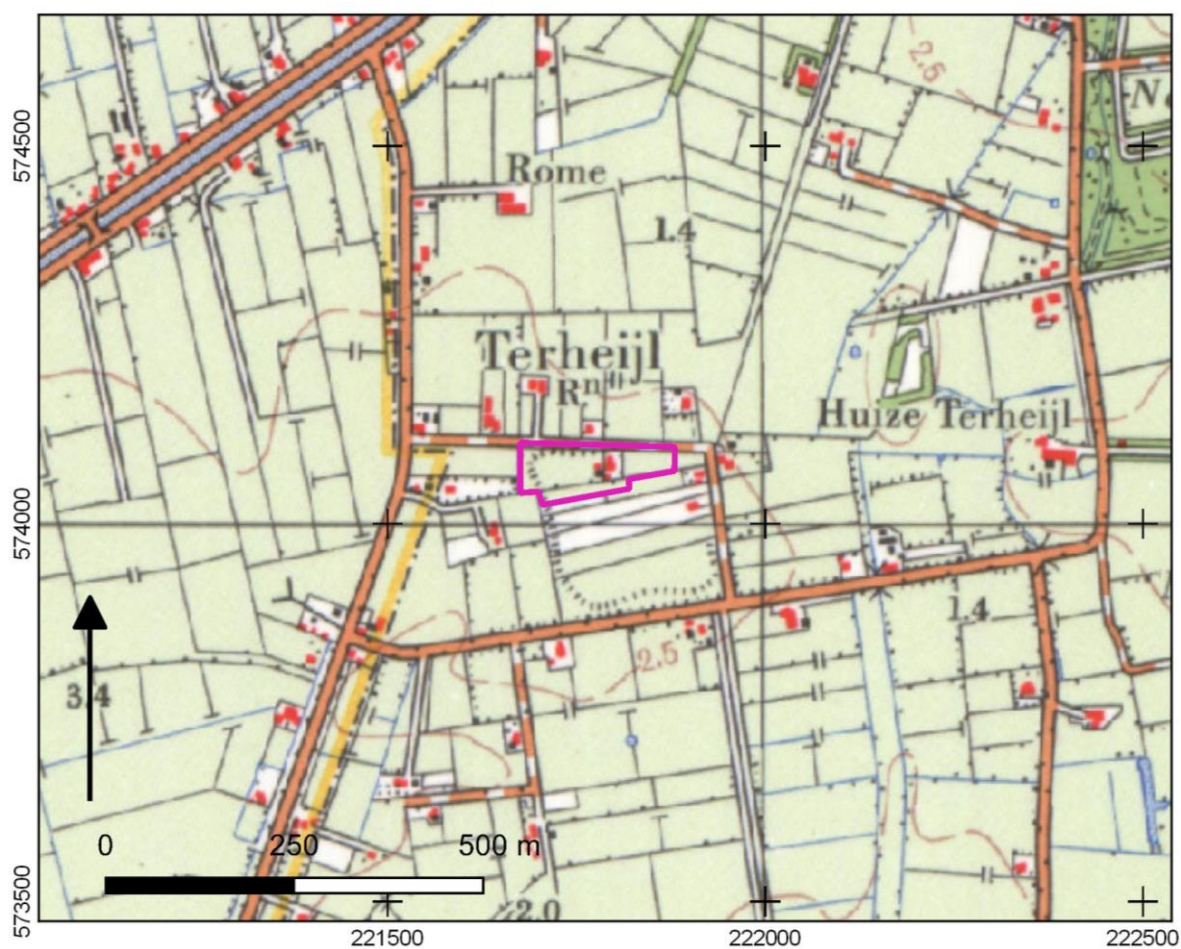

Afbeelding 9. Plangebied op militair topografische kaart (Bonneblad) van rond 1910. Bron: Bureau Militaire Verkenningen, geraadpleegd op www.topotijdreis.nl.

Afbeelding 10. Plangebied op een militair topografische kaart (Bonneblad) van rond 1940.

Bron: Bureau Militaire Verkenningen, geraadpleegd op www.topotijdreis.nl.

Afbeelding 11. Plangebied op een kadastrale kaart uit 1970.
Bron: kadaster, geraadpleegd op: <http://www.topotijdreis.nl>

HOOFDSTUK 3 CONCLUSIE EN VERWACHTINGSMODEL

3.1 CONCLUSIE

Het plangebied ligt in een archeologisch 'leeg' gebied en er is ook nog maar weinig onderzoek gedaan in de omgeving.

3.2 VERWACHTINGSMODEL

De hoge dekzandrug waarop het plangebied ligt, zal een goede plek zijn geweest voor een nederzetting. Eventuele sporen hiervan zullen in het geval van een esdek buiten het bereik van moderne groundbewaterking zijn gebleven.

Op basis van landschap kunnen in de top van het dekzand resten van kampementen van jagers en verzamelaars verwacht worden uit het laat-paleolithicum en mesolithicum. Vervolgens kunnen ook resten van boerennederzettingen uit de periode daarna verwacht worden. Als gevolg van de uitbreiding van moerassen raakte de zandkop waarschijnlijk in de loop van de bronstijd geïsoleerd. Als gevolg hiervan is de verwachting laag voor de periode late bronstijd t/m de vroege middeleeuwen. Als gevolg van de ontginningen in de late middeleeuwen is de zandrug weer bereikbaar geworden. Op basis van historie is de verwachting met name hoog vanaf de bouw van huis ter Heyl in de 14^e eeuw. De dekzandkop zou vanaf dat moment kunnen zijn gebruikt als akkerland, waarbij bebouwing kan hebben bestaan.

Archeologische resten uit de genoemde perioden worden verwacht in de top van het dekzand onder een esdek met een dikte van 30 tot 50 cm. Eventuele nederzettingen uit de steentijd hebben een omvang van 50 – 200 m² (kleine variant) of 200 – 1.000 m² (middelgrote variant). Boerderijplaatsen uit de periode neolithicum – bronstijd en de late middeleeuwen hebben meestal een omvang tussen 500 – 2000 m² (huisplaats) of meer dan 8000 m² (dorp).²³

Eventuele vindplaatsen worden gekenmerkt door vuursteenstrooiingen (voornamelijk laat-paleolithicum, mesolithicum), daarnaast kan (gefragmenteerd) aardewerk uit latere perioden worden verwacht, evenals houtskool, verbrande huttenleem, natuursteen en baksteen (late middeleeuwen, nieuwe tijd).

²³ bron: Tol e.a., 2006.

De vondstcategorieën bevinden zich in de top van het, mogelijk deels verploegde, pleistocene zand, direct onder de huidige bouwvoor. Daarnaast kunnen grondsporen worden verwacht zoals waterputten, paalkuilen, greppels, afvalkuilen en dergelijke. Deze zullen zijn ingegraven in de pleistocene ondergrond en kunnen zich tot 1 à 1,5 m-mv uitstrekken.

3.3 ADVIES

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is er een kans op archeologische resten. De geplande bodemingrepen kunnen deze resten aantasten. We adviseren daarom vervolgonderzoek aan in de vorm van een booronderzoek. Hierbij worden verspreid over het plangebied in totaal dertien grondboringen gezet. De boringen hebben tot doel het archeologische verwachtingsmodel te toetsen en zo nodig aan te vullen. Met dit booronderzoek wordt de bodemopbouw in kaart gebracht. Aangezien de daadwerkelijke bodemopbouw in het plangebied niet precies bekend is, vormt een verkennend booronderzoek de aangewezen onderzoeksmethode. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen kansrijke delen worden geselecteerd voor eventueel vervolgonderzoek, terwijl delen met geen of weinig kansrijke delen van vervolgonderzoek kunnen worden uitgesloten.

HOOFDSTUK 4 VELDONDERZOEK

4.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van versterking en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten. Voor het plangebied is een PvA opgesteld dat is geüpload in archis3.²⁴

Het hele plangebied was toegankelijk voor archeologisch booronderzoek. Enige belemmering vormde de aanwezigheid van bomensingels tussen de percelen, waardoor de boringen iets verplaatst zijn ten opzichte van het boorplan. Dit had geen consequenties voor het resultaat.

Het veldonderzoek bestond uit het zetten van 14 verkennende boringen. De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

De boorlocaties zijn ingemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 2 m. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN-2. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 6. De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 7.

4.2 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

De opgeboorde natuurlijke bodem bestaat zoals verwacht uit matig fijn, zwak siltig dekzand. De C-horizont is lichtgeel grijs en zwak roestig. De hierop gelegen geroerde bodemlagen bestond uit zwak tot matig humeus, matig fijn, zwak siltig, donkerbruin tot donker grijs zand.

In het plangebied zijn tot in de C-geroerde profielen aangetroffen in de volgende boringen: 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 (gestuit op baksteen), 11, 12, 13 en 14. Alleen in de boringen 2 en 6 zijn onder de bouwvoor Bh horizonten aangetroffen.

²⁴ Nijdam 2019

Dit betroffen twee sterk ontwikkelde inspoelingshorizonten, zoals deze op een hoge zandkop verwacht mogen worden.

De resultaten van het booronderzoek zijn in de onderstaande tabel 2 samengevat. Zowel de dikte van de geroerde laag en de hoogteligging van de intacte bodem ten opzichte van NAP staan vermeld.

Uit de tabel volgt dat in het hoogste deel van het plangebied (hoogte maaiveld 4,0 m +NAP of hoger) de bodem verstoord is tot in de C-horizont (boringen 3, 4, 7 en 10), verstoord is tot in de BC horizont (boring 5) en behoorlijk intact is (boringen 2 en 6). In het lager gelegen gedeelte, maaiveld tussen 3 en 4 m +NAP van het plangebied (boringen 1, 8, 9, 11 t/m 14 is de bodem in alle boringen verstoord tot in de C-horizont.

Boring nr.	Hoogte maaiveld +NAP	Hoogte intacte bodem m +NAP	Dikte geroerde laag m-mv	Top dekzand	Opmerking
1	3,4	3,15	0,25	C-hor	
2	4	3,65	0,35	Bh-hor	
3	4,4	3,85	0,55	C-hor	
4	4,3	>3,1	>1,2	Niet bereikt	Greppel?
5	4,4	3,85	0,55	BC-hor	
6	4,4	3,9	0,5	Bh-hor	
7	4,2	2,75	1,45	C-hor	Greppel?
8	3,9	3,2	0,7	C-hor	
9	3,4	2,95	0,45	C-hor	
10	4	> 3,3	> 0,7	Niet bereikt	Gestuit op baksteen
11	3,4	2,5	0,9	C-hor	
12	3,5	3,0	0,5	C-hor	
13	3,2	2,1	1,1	C-hor	
14	3	2,3	0,7	C-hor	

Tabel 2. Samenvatting resultaat van het verkennend booronderzoek.

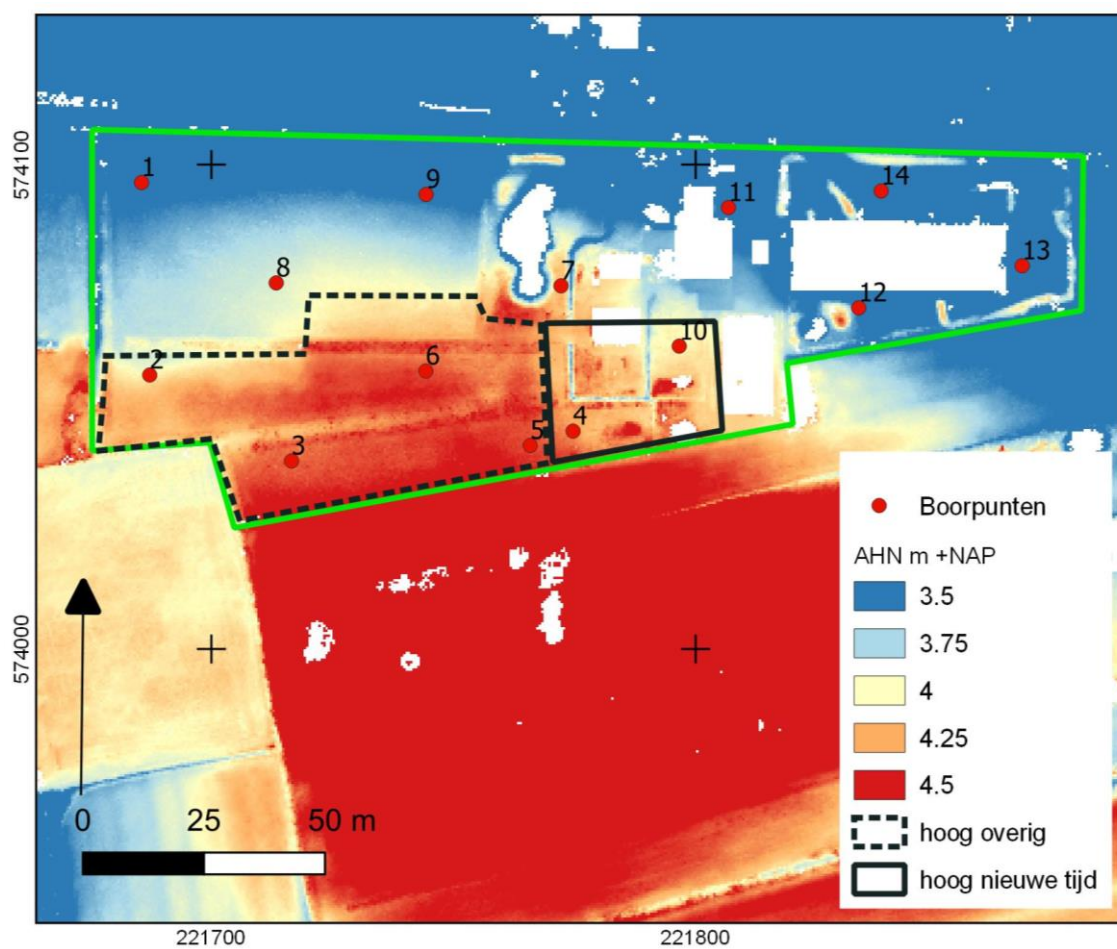
4.3 RESULTATEN: ARCHEOLOGIE

De op de hoogtekaart aanwezige zandkop is in het plangebied vastgesteld en de bodem is in het gedeelte waar de boringen 2, 5 en 6 zijn geplaatst nog redelijk intact. In dit gedeelte kunnen nog archeologische resten aanwezig zijn uit de verwachte perioden. Boring 10 is op 0,7 m -mv op een baksteen gestuit. Mogelijk kan deze in verband worden gebracht met de oude bebouwing, zoals deze op de minuutplan uit 1811-1832 en op de kaart van 1910 aanwezig was.

De diepe verstoringen aangetroffen in de boringen 4 (helaas liep de boor leeg en kon niet dieper worden geboord) en 7 zijn waarschijnlijk toe te schrijven aan een voormalige greppel of sloot, die zich op hoogtekaart (zie afbeelding 12) lijkt te manifesteren als een smalle laagte, die zowel naar het oosten als naar het noorden te volgen is. Mogelijk is sprake van een gedempte sloot rondom dit deel van het voormalige erf.

De steilrand in de zuidwesthoek duidt op afgraving van de zandkop. Boring 8 lijkt zich ook in een vergraven gedeelte te beginnen. De boringen 1, 9 en 11 t/m 14 liggen in het lage, plaatselijk diep verstoorde gedeelte van het perceel. Dit gebied krijgt een lage archeologische verwachting.

Op basis van de grondboringen in combinatie met de hoogtekaart en het feit dat de bebouwing tussen 1832 en 1920 op enige afstand van de weg stond, kan worden geconcludeerd dat de rand van de dekzandkop midden door het perceel loopt. De zone rond de boringen 2 t/m 6 en 10 krijgt een hoge verwachting, waarbij in de oostkant waarschijnlijk de resten liggen van de bebouwing zoals deze op de minuutplan aanwezig is met mogelijk een greppel of sloot eromheen. De bodemverstoringen in de boringen 4, 7 en 10 zouden hiermee in verband kunnen worden gebracht. In het westelijke deel is de bodem plaatselijk ook verstoord tot in de C (boring 3) - of BC (boring 5) horizont.

Afbeelding 12. Resultaatkaart.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE EN VERWACHTING

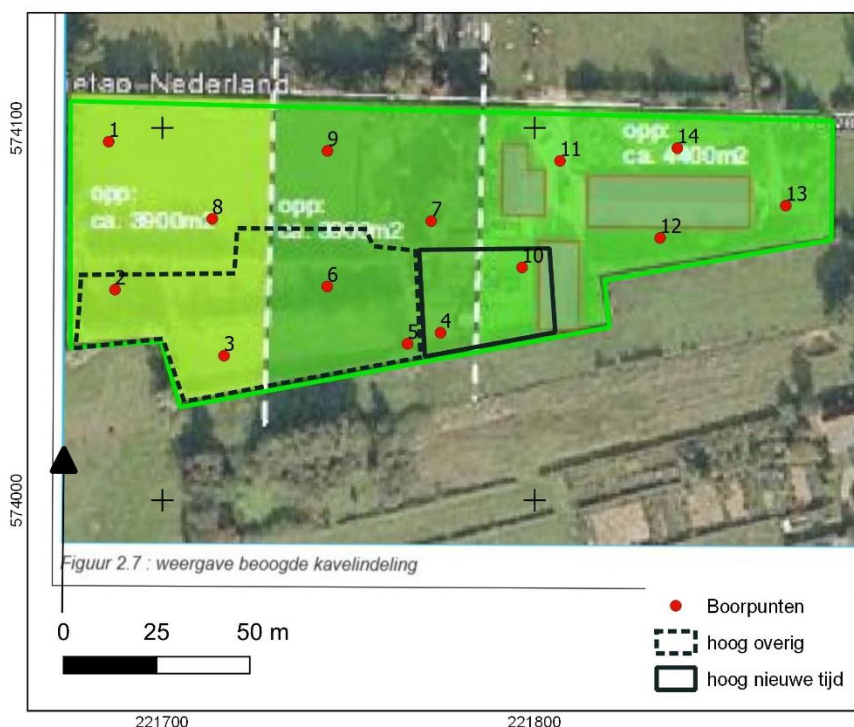
Langs de gehele noordzijde van het perceel worden geen archeologische resten meer verwacht. In dit gedeelte zijn geen bodemhorizonten aanwezig die duiden op podzolisatie en bovendien komen diepe verstoringen voor.

Het hoger gelegen zuidelijke deel van het plangebied krijgt een hoge verwachting, waarbij deze in de oostzijde met name hoog is voor de resten van bebouwing met erfsloot uit de nieuwe tijd (periode 1820 – 1920). In het overige gedeelte is een kans op het aantreffen van archeologische resten in de vorm van grondsporen in de top van de pleistocene ondergrond uit de periode laat-paleolithicum – eerste helft nieuwe tijd. Er dient rekening mee te worden gehouden dat het gebied in de periode bronstijd - late middeleeuwen door veengebieden (moerassen) omgeven was en niet in gebruik was.

HOOFDSTUK 6 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde bureau- en verkennend booronderzoek wordt geadviseerd om toekomstige bouwwerkzaamheden in het plangebied uit te voeren op het noordelijk deel van het plangebied, de zone met een lage archeologische verwachting. Indien toch graafwerkzaamheden dienen plaats te vinden in het zuidelijke deel, de zone met de hoge verwachting, dan wordt geadviseerd om een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren door middel van een karterend booronderzoek.

Mochten bij graafwerkzaamheden in het noordelijke deel onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de gemeente Noordenveld. De implementatie van dit advies is tevens in handen van de gemeente Noordenveld.

Afbeelding 13. Projectie van de zones met een hoge verwachting op de toekomstige kavelindeling.

literatuur

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. Staring Centrum Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2008. De vorming van het land. Assen.

Bosch, J.H.A., 2008. Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.

Mulder, E.F.J. de., 2003. De ondergrond van Nederland. Groningen.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.

Nijdam, L.C., 2019. Plan van Aanpak IVO-verkennende fase. Nietap Baggelveld 6 (Gemeente Noordenveld).

Van Berkel G. en K. Samplonius, 2006: Nederlandse plaatsnamen herkomst en historie.

Archeologische databases/internetbronnen (geraadpleegd in december 2019)

<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl> (inlogcode noodzakelijk)

<https://www.boorstaten.nl/>

<https://www.topotijdreis.nl/>

<https://www.entoen.nu/nl/drenthe/noordenveld/terheyl>

Gebruikte kaarten (geraadpleegd in december 2019)

Alterra 2014: Bodemkaart van Nederland digitaal 1:50.000, geraadpleegd in ARCHIS 3.

Alterra 2008: Geomorfologische kaart van Nederland digitaal 1:50.000, geraadpleegd in ARCHIS 3.

AHN-2 2007-2012: Gegevens geraadpleegd op <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>

Bureau Militaire Verkenningen 1850-1950. Militair topografische kaarten 'Bonnebladen' schaal 1:25.000. Geraadpleegd op <https://www.topotijdreis.nl>.

*Gemeente Noordenveld 2014. Archeologische beleidsadvieskaart – Gemeente
Noordenveld, versie 2.1*

*Kadaster 1811-1832. Minuutplan Roden, Drenthe, sectie K, blad 03. Geraadpleegd
op www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl*

*Kadaster 1950-2016: Topografische kaarten van Nederland 1:25.000. Geraadpleegd
op <https://www.topotijdreis.nl>.*

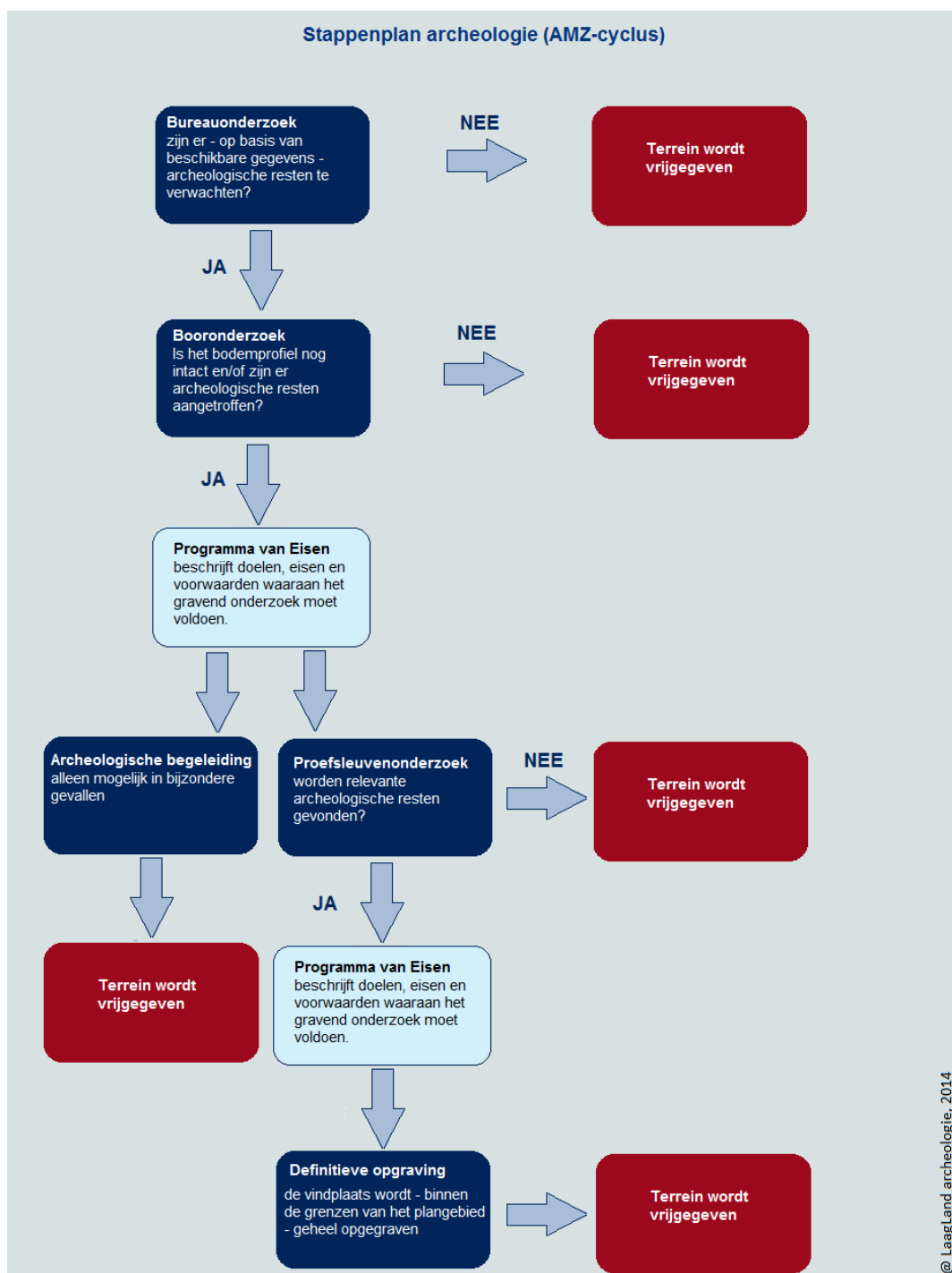
*Kadaster 2012: Topografische ondergrond van Nederland schalen 1: 10.000 en 1:
25.000. <https://www.kadaster.nl/top10nl> (open data).*

*Rijks Geologische Dienst 1990. Geologische kaart van Nederland 1:50.000, kaartblad
Assen West (12W) en Assen Oost (12O).*

*Versfelt, H.J. en M. Schroor, 2005. De atlas van Huguenin. Militair-topografische
kaarten van Noord-Nederland 1819-1829. Heveskes uitgevers.*

*Vos, P. & S. de Vries 2013: 2e generatie paleogeografische kaarten van Nederland
(versie 2.0). Deltares, Utrecht. Tussen 2017 en 2019 gedownload van
[https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/bronnen-en-
kaarten/overzicht/paleografische-kaarten](https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/bronnen-en-kaarten/overzicht/paleografische-kaarten).*

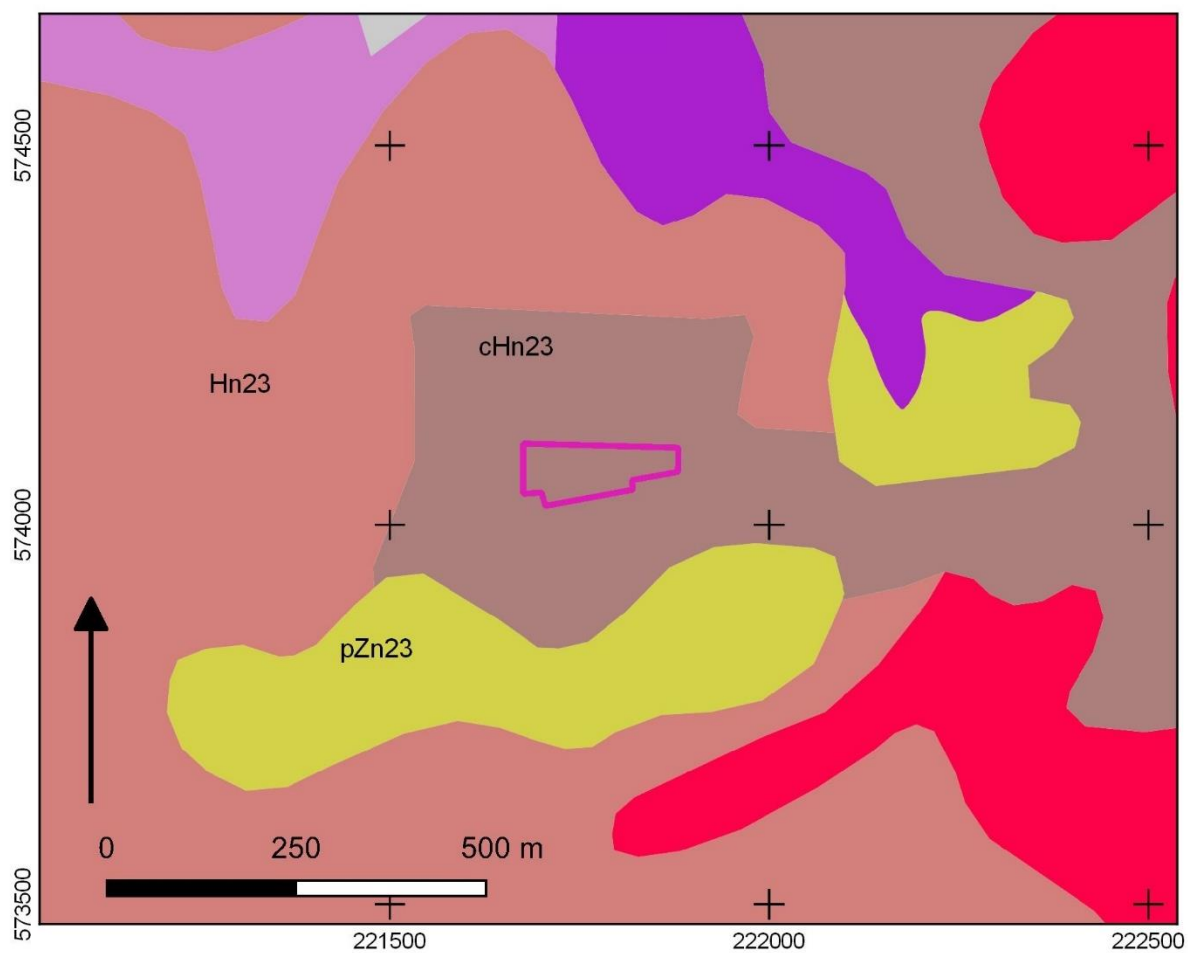
BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

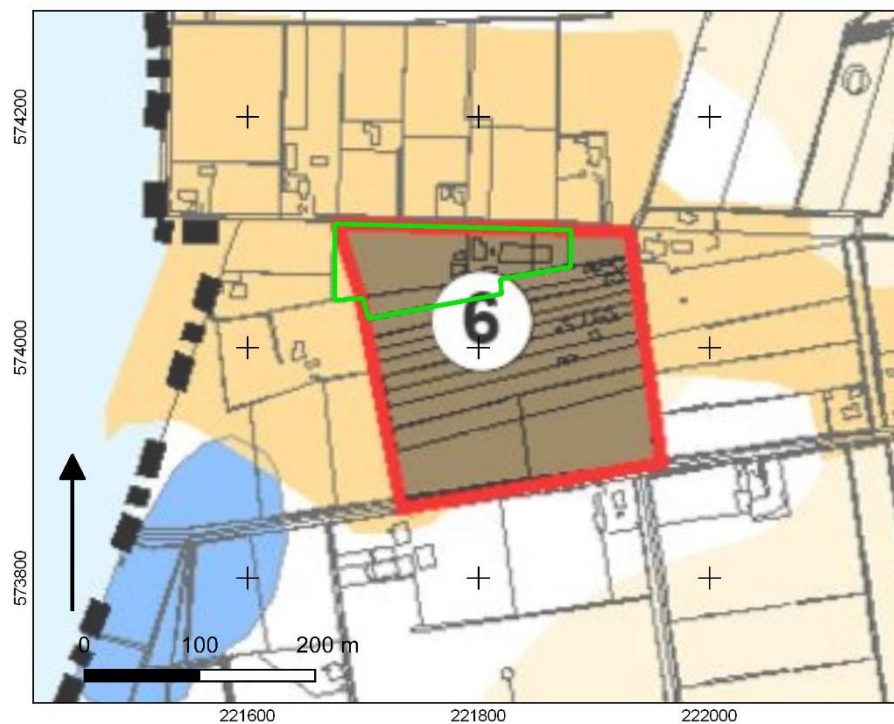
Archeologische perioden			Datering	
Nieuwe tijd		C	1795	
		B		1650
		A		1500
Middeleeuwen		Laat	1250	
		Vol	1050	
		vroeg	Ottoons	900
			Karolingisch	725
			Merovingisch	450
Romeinse tijd		Laat	270	
		Midden	70 na Chr.	
		Vroeg	15 voor Chr.	
Prehistorie	Ijzertijd	Laat	250	
		Midden	500	
		Vroeg	800	
	Bronstijd	Laat	1100	
		Midden	1800	
		Vroeg	2000	
	Neolithicum	Laat	2850	
		Midden	4200	
		Vroeg	4900/5300	
	Mesolithicum	Laat	6450	
		Midden	8640	
		Vroeg	9700	
	Paleolithicum	Jong	35.000	
		Midden	250.000	
		Oud		
@ Laagland Archeologie, 2014				

BIJLAGE 3 BODEMKAART

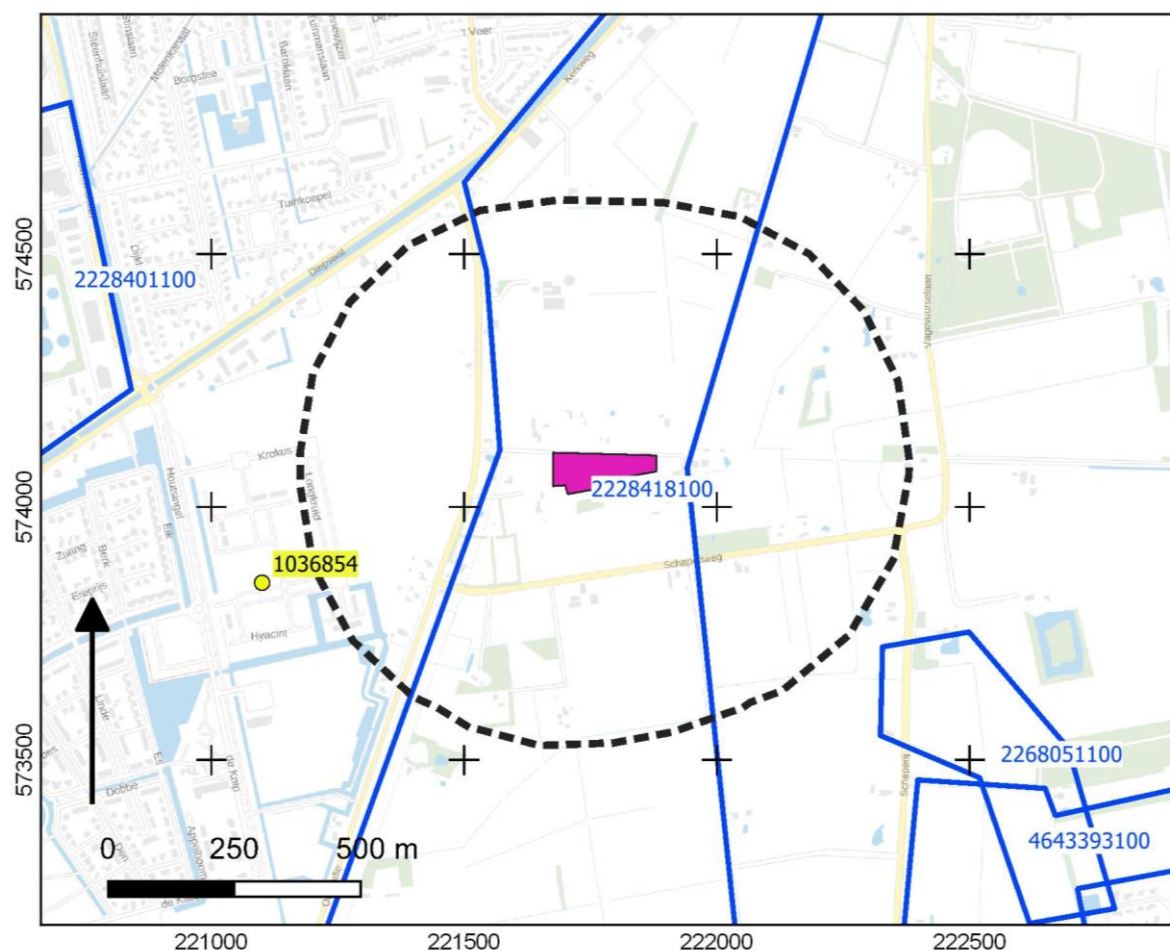
Bron: Alterra 2014, geraadpleegd in december in Archis3.

BIJLAGE 4 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE BELEIDSKAART

Bron: Gemeente Noordenveld 2014, geraadpleegd in december 2019.

BIJLAGE 5 AMK-TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

Kaart met AMK-terreinen (rood), onderzochte terreinen (blauw) en vondlocaties/waarnemingen (geel).

Bron Archis3, geraadpleegd december 2019. Streepjescirkel = 500 meter straal vanaf het plangebied (paars)

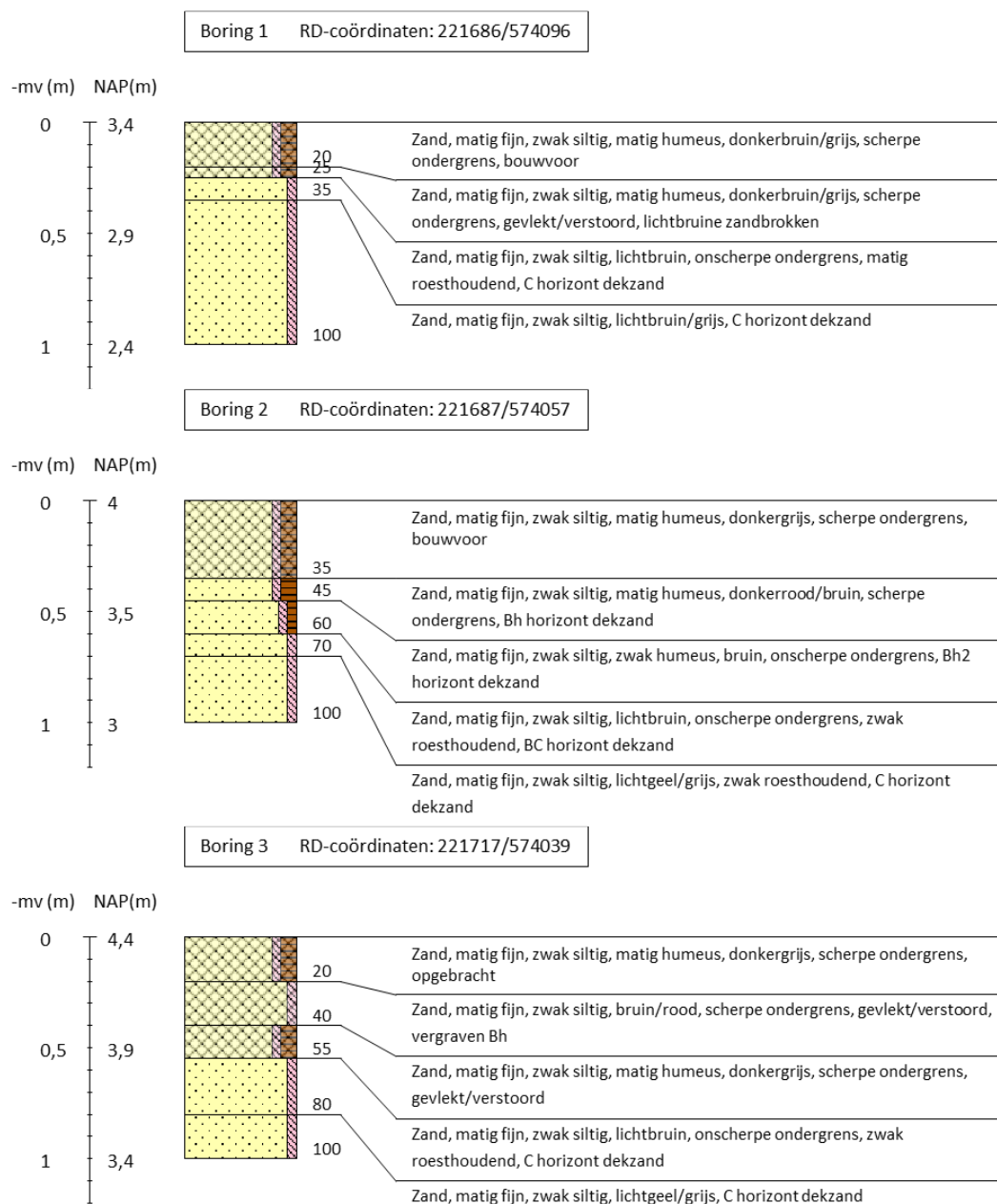
BIJLAGE 6 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

Achtergrondkaarten zijn OpenTopo en kadasterkaart, geraadpleegd in december 2019 op www.pdok.nl.

BIJLAGE 7 BOORSTATEN

VELDONDERZOEK

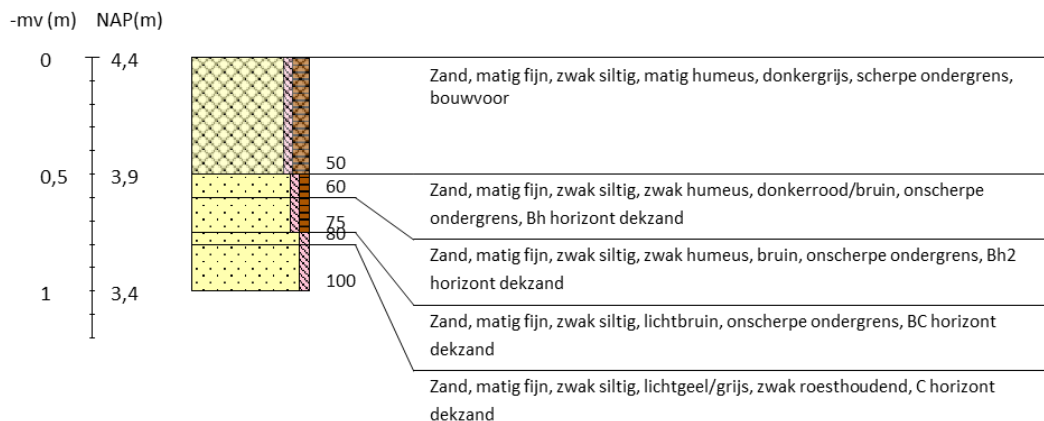
Boring 4 RD-coördinaten: 221775/574045

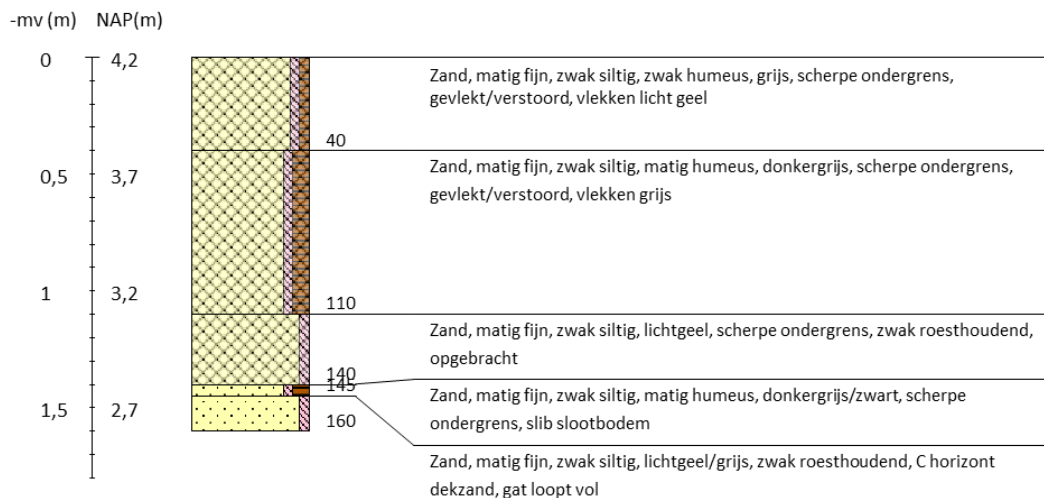
Boring 5 RD-coördinaten: 221766/574042

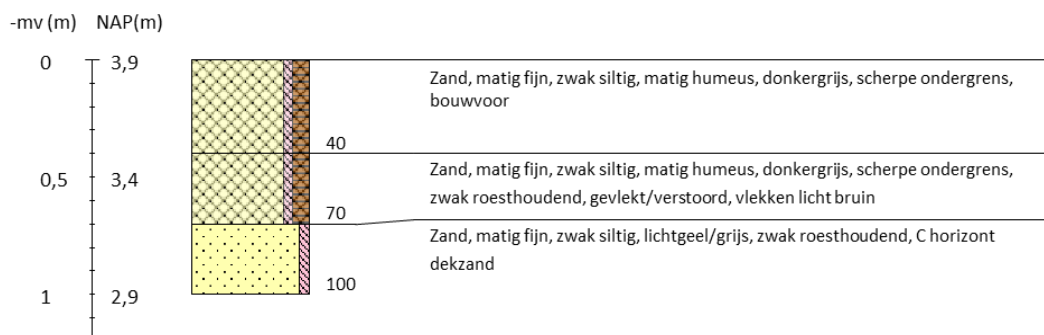
Boring 6 RD-coördinaten: 221744/574057

Boring 7 RD-coördinaten: 221772/574074

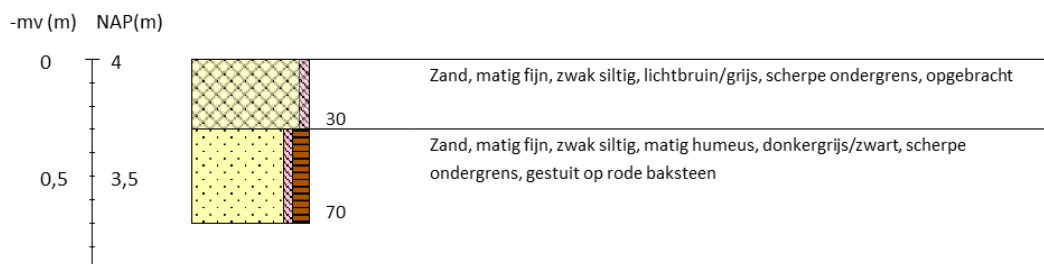
Boring 8 RD-coördinaten: 221713/574076

Boring 9 RD-coördinaten: 221744/574094

Boring 10 RD-coördinaten: 221797/574063

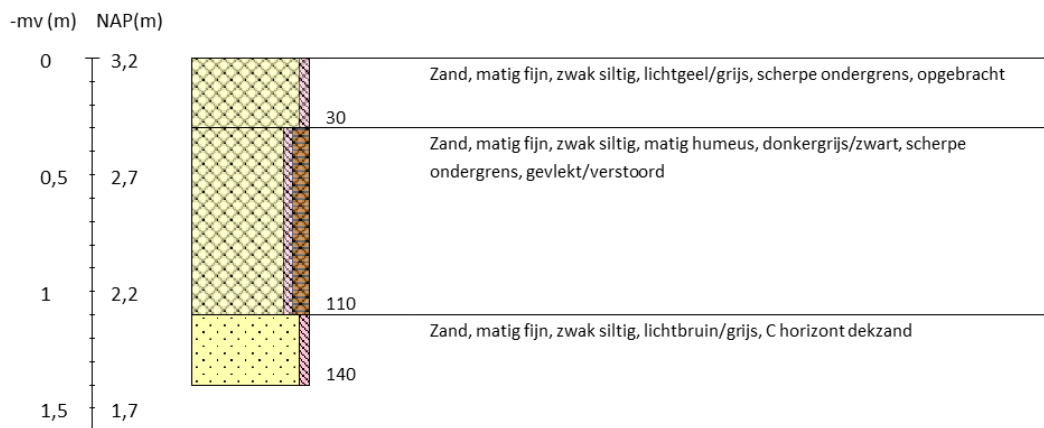
Boring 11 RD-coördinaten: 221807/574091

Boring 12 RD-coördinaten: 221834/574070

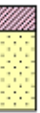

Boring 13 RD-coördinaten: 221867/574079

Boring 14 RD-coördinaten: 221838/574095

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)					
Zand Zand, zwak siltig Zand, matig siltig Zand, sterk siltig Zand, uiterst siltig Zand, kleilig	Veen Veen, mineraalarm Veen, zwak kleilig Veen, sterk kleilig Veen, zwak zandig Veen, sterk zandig	Grind Grind, zwak zandig Grind, matig zandig Grind, sterk zandig Grind, uiterst zandig Grind, siltig	Klei Klei, zwak siltig Klei, matig siltig Klei, sterk siltig Klei, uiterst siltig Klei, zwak zandig Klei, matig zandig Klei, sterk zandig	Leem Leem, zwak zandig Leem, sterk zandig	Zandmediaan ulterst fijn < 105 µm zeer fijn 105 - < 150 µm matig fijn 150 - < 210 µm matig grof 210 - < 300 µm zeer grof 300 - < 420 µm ulterst grof 420 - < 2000 µm Zandsortering goed gesorteerd D60/D10 < 1,8 matig gesorteerd D60/D10 1,8 < 3 slecht gesorteerd D60/D10 > 3 Inclusies/archeologische indicatoren (resten van planten, wortels, schelpen, wortels, hout, baksteen, puin, kolengruis, glas, aardewerk, houtskool, vuursteen, bot, fosfaat) weinig < 1% matig 1-10% veel > 10%
					Boortype Edelmanboor ø 7 cm Edelmanboor ø 10 cm Edelmanboor ø 12 cm Edelmanboor ø 15 cm Guts ø 2 cm Guts ø 3 cm Mechanische boor ø 10 cm Mechanische boor ø 12 cm Mechanische boor ø 15 cm Mechanische boor ø 20 cm
					Begrenzing onderliggende laag scherp overgangsgebied < 0,3 cm onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm Grondwaterstand GHG GWG GLG Kalkgehalte kalkloos geen opbruising, minder dan 0,5% CaCO ₃ kalkarm hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃ kalkrijk zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃

© Boorstaten - www.boorstaten.nl